

Elektrik Piyasaya, Ateş Vatandaşın Cebine Düştü..

Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Yönetim Kurulu, elektrik dağıtım özelleştirmelerine ilişkin değerlendirmelerini 11 Ağustos 2010 tarihinde yazılı bir basın açıklaması yaparak, kamuoyu ile paylaştı. Dağıtım hatlarının özelleştirilmesi ile kamu tekelinin özel tekele devredildiği vurgulanan açıklamada, "Bu durum açıkça kamu yararına aykırıdır. Elektrik Mühendisleri Odası olarak diğer dağıtım bölgelerine dava açtığımız gibi bu 4 ihaleyi de yargı önüne taşıyacağız" denildi.

Elektrik üretim hizmetinin önce yap-işlet-devret, yap-işlet ve işletme hakkı devri modelleriyle özelleştirme sürecine girmesinin ardından lisans ticaretiyle piyasalaştırması devam ettirilmiştir. Geldiğimiz noktada dağıtım hizmetinin özelleştirilmesi süreci de meslek örgütleri, sendikalar ve demokratik kitle örgütlerinin karşı duruşuna rağmen hızla tamamlanmaktadır.

Özelleştirme işlemlerinin elektrik fiyatlarının artmasına yol açtığı tartışmasız bir gerçektir. Nitekim Başbakan Recep Tayyip Erdoğan da son genel seçimler öncesinde ihaleye çıkılan elektrik dağıtım özelleştirmelerini, sanayicilere "özelleştirmeler yapıldıktan sonra daha çok ağlarsınız" sözleriyle seçim sonrasına ertelemiştir. Dağıtım özelleştirmeleri yapılmadan önce, alıcı şirketlerin karlarını garanti altına alan bir tarife metodolojisi hazırlanarak uygulamaya konulmuştur. Buna göre dağıtım şirketleri, satın aldıkları enerjinin maliyetini, işletme giderlerini, kayıp ve kaçak bedellerini, yatırım için kullandıkları kredileri ve bu kredilerin faizlerini, eğer kendi sermayesini kullanacak olursa da bu sermaye üzerinden getirisini tarifeye yansıtacaklardır. Tüm bunlarla da yetinilmemiş, belediyelerin dağıtım kuruluşlarına ödemedikleri sokak aydınlatma bedellerinin yükü, özelleştirme sonrasında dağıtım şirketlerinin bu tahsilat zorluğuna düşmemeleri için Hazine üzerine yıkılmıştır. Ayrıca her dağıtım kuruluşu için, Türkiye Elektrik Dağıtım A.Ş.'a (TEDAŞ) ait olan mülkiyetin işletme devri yapılarak, Özelleştirme İdaresi tarafından bir işletme hakkı devir bedeli öngörülmüştür. Bu bedel de tarifeye yansıtılmaktadır. Kayıp ve kaçak oranını öngörülen düzeyden daha fazla düşürürse şirket, tüketiciden düşürdüğü düzeyden değil hedeflenen yüksek düzeyden kayıp ve kaçak bedellerini tahsil etmeye devam ederek, bu parayı da kasasına koyacaktır.

2008 yılında devreye alınan maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizması ile otomatik zam uygulaması yürürlüğe sokulurken, karaborsaya dönen elektrik borsasındaki yüksek fiyatların doğrudan tüketicilerin tarifelerine yansıtılması sağlanmıştır. Elektrik fiyatları 2008 ve 2009 yılında toplam yüzde 70'i aşan zam görmüştür. 2009'un sonlarında ve 2010 yılında ise maliyetlerdeki azalışa rağmen hükümet Türkiye Elektrik Ticaret ve Taahhüt A.Ş. (TETAŞ) üzerinden manipülasyon yaparak, elektrik fiyatlarında yapılması gereken indirimi de engellemiştir. Böylece dağıtım özelleştirmeleri öncesinde, alıcı şirketler için cazibesini koruması adına, hükümet kendi yayımladığı maliyet bazlı fiyatlandırma mekanizmasının işleyişine bile müdahale ederek, yurttaşların cebinden kaynak aktarını yapılmasına hizmet etmiştir.

Bu kadar ince ince detaylar düşünülerek dağıtıcı şirketlerin karlarının garanti altına alınmış olması nedeniyle ihalelerde ortaya çıkan yüksek fiyatlar şaşırtıcı değildir. Zarar etmeyeceği tam tersine kar edeceği garanti olan böylece bir yapılanma içerisinde kim hazır altyapı ve sistem üzerinden para kazanmak istemez ki...

Gerçekleştirilen özelleştirme ihalelerine ilişkin olarak da ne şeffaflıktan ne de rekabet ortamından söz etmek mümkün değildir. İhalede rakip olan şirketler, ihale sonrasında ortak yapılmakta; ihaleyi kazanan şirketin yüzde 49'a kadar başka ortak almasına izin verilerek ihalelerin üzerine şaibe düşürülmekte; pazarlık masasında tüm şirketler birden çekilip

tek bir şirket kalabilmektedir. Ne yazık ki bunlar hiç tartışılmadığı gibi, bir şirketin birden çok bölge satın alarak, hem bölgede tekel konumuna gelmesine hem de ikinci-üçüncü bir bölgenin de elektrik dağıtımını alarak ulusal düzeyde de hakim gruplar oluşturulmasına izin verilmektedir. Kamu elindeyken "rekabeti engelleyici" olarak görülen Türkiye Elektrik Kurumu'ndaki bütünlüklü yapı üretim, dağıtım, iletim diye parçalanmışken; şirketlerin elinde üretim, dağıtım ve perakende hizmetinin bütünleştirilmesi "piyasa işleyişinin gereği" olarak sunulmaktadır. Özelleştirmeci ve piyasacı yaklaşımların sundukları tüm argümanlar ideolojik olup, gerçek yaşamla bağdaşmamaktadır. Özelleştirmenin ve piyasalaştırmanın en temel iddiası olan, kaliteli, kesintisiz, ucuz ve güvenilir elektrik sağlanacağı iddiaları ülkemizde elektrik alanında yaşanan özelleştirmelerle yalanlanmış bulunmaktadır.

Elektrik üretiminin özelleştirilmesi ve piyasada elektrik alım-satımının başlamasıyla birlikte elektrik fiyatları fahiş düzeylerde artış göstermiştir. Elektrik üretim yatırımları piyasaya bırakılmış, ancak piyasa beklenen yatırımları yapmamış, işi lisans tüccarlığına dökmüş, bunun karşılığında ülkemiz enerji arz güvenliği sorunuyla karşı karşıya kalmıştır. Yaşanan küresel ekonomik krizle enerji arz krizi ötelenmiştir. Yani ucuz ve güvenli elektrik sağlanamadığı meydandadır. Ne yazık ki kaliteli ve kesintisiz elektrik sunumu da söz konusu değildir. 2006 yılında özel şirketlerin fiyatların artırılması talebiyle sisteme elektrik vermeyi reddetmeleri nedeniyle yaşanan geniş çaplı elektrik kesintisi örneği, bugün dağıtım özelleştirmelerinin ardından köyümüzün, balık çiftliklerimizin, tarlalarımızın elektriksiz bırakılmasıyla devam etmektedir. Dağıtım özelleştirmelerinin tamamlanmasıyla yalnızca kasasının hesabına bakacak olan şirketlerin bugün elektriği kestiği için telef olan binlerce balığı umursamadığı gibi elektriksiz bıraktığı okul ve hastaneleri de düşünmesini beklemek mümkün değildir. Günümüzde yaşamsal öneme sahip olan elektrik gibi bir kamu hizmetinin piyasanın kar hırsına bırakılmasının cefasını çekmeye başlayan halkımız yakın zamanda içinden çıkılmaz kaos ortamlarına sürüklenmesi de şaşırtıcı olmayacaktır.

Elektrik alanında uygulanan serbest piyasa politikalarının bugün iflas ettiği ortadadır. Yapılan özelleştirme işlemleri tek bir Özelleştirme Yüksek Kurulu (ÖYK) kararına dayandırılmaktadır. Bu ÖYK kararı, TEDAŞ'ın özelleştirme kapsam ve programına alınmasını içermekte olup, elektrik dağıtım şirketlerinin özelleştirme kapsam ve programına alınmasına ilişkin herhangi bir ÖYK kararı bulunmamaktadır. Temel kamu hizmetlerinden olan elektrik dağıtım faaliyetlerinin, imtiyaz sözleşmesi yapılmaksızın özel kişilere devredilmesi, Anayasa'nın 155. maddesinde belirtilen Danıştay'ın düşüncesini bildirme görevini engelleyeceğinden, Anayasa'ya ve kamu yararına aykırılık oluşturmaktadır. Dağıtım hatlarının özelleştirilmesi kamu tekelinin özel tekele devri anlamına gelmektedir. Bu durum açıkça kamu yararına aykırıdır. Elektrik Mühendisleri Odası olarak diğer dağıtım bölgelerine dava açtığımız gibi bu 4 ihaleyi de yargı önüne taşıyacağız.

TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu
11.08.2010